

λάδι

λάδι, το, ουσ. [<μσν. (έ)λάδιον <μτγν. έλάδιον, υποκορ. του αρχ. έλαιον], το λάδι. **1.** λιπαντικό υγρό για μηχανές: «πρέπει ν' αλλάξω τα λάδια της μηχανής || μετά το τρακάρισμα των δυο αυτοκινήτων ο δρόμος ήταν γεμάτος λάδια». **2.** υγρό για την περιποίηση, αλλά κυρίως για την προστασία του δέρματος κατά τους καλοκαιρινούς μήνες από τον ήλιο, το αντηλιακό: «μην παραλείψεις να βάλεις λάδι, όταν κατεβείς στη θάλασσα, γιατί σήμερα καίει ο ήλιος». **3.** η ελαιογραφία: «στην έκθεσή του ο ζωγράφος παρουσίασε δέκα λάδια και δέκα ακουαρέλες». Τέλος, το λάδι το χρησιμοποιούν οι ξεματιάστρες για να δουν αν είναι κάποιος ματιασμένος. Αυτό επιτυγχάνεται ως εξής: παίρνουν ένα φλιτζανάκι του καφέ ή ένα ποτήρι με νερό και, αφού πρώτα αναφέρουν το όνομα του ενδιαφερόμενου, ρίχνουν μέσα μια σταγόνα λάδι. Αν η σταγόνα δε διαλυθεί μέσα στο νερό, σημαίνει ότι το άτομο είναι ματιασμένο και αρχίζει η διαδικασία του ξεματιάσματος. (Ακολουθούν 31 φρ.)·

- *άναψαν τα λάδια*, είχα πολύ κοπιαστική πορεία, κουράστηκα πάρα πολύ περπατώντας: «δεν ήξερα τη διεύθυνσή του και μέχρι να τον βρω άναψαν τα λάδια || μέχρι να τελειώσω τη δουλειά άναψαν τα λάδια». Αναφορά στο λιπαντικό λάδι, ιδίως των μηχανών των αυτοκινήτων που, όταν ζεσταθούν πολύ, δημιουργούν πρόβλημα στην κίνηση του αυτοκινήτου·

- *βάζω λάδι στη φωτιά*, βλ. συνηθέστ. *ρίχνω λάδι στη φωτιά*·

- *βγάζει (κι) απ' την πέτρα λάδι*, βλ. λ. [πέτρα](#)·

- *βγαίνω απάνω σαν το λάδι*, τα βολεύω, τα καταφέρνω, επιπλέω παρ' όλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίζω στη ζωή: «όποια δυσκολία κι αν του τύχει, βρίσκει πάντα τον τρόπο να βγαίνει απάνω σαν το λάδι». (Λαϊκό τραγούδι: *κι όταν όλες τις στολίσει, έξυπνα πια θα φροντίσει, ώσπου να 'ρθει το βραδάκι η Λενιώ να βγει λαδάκι*). Από την εικόνα της σταγόνας του λαδιού που, όταν τη ρίξουμε μέσα σε ένα ποτήρι με νερό, έρχεται και επιπλέει στην επιφάνειά του·

- *βγαίνω λάδι*, καταφέρνω να αθωωθώ, αθώνομαι ακόμη και όταν είμαι ένοχος: «έφερε έναν ψευδομάρτυρα στη δίκη και βγήκε λάδι»·

- *είναι λάδι η θάλασσα ή η θάλασσα είναι λάδι*, δεν ταράσσει τίποτε την επιφάνειά της, είναι εντελώς ακύμαντη: «αν δεν είναι λάδι η θάλασσα, δεν αποφασίζει να κάνει μπάνιο, γιατί φοβάται το κύμα»·

- *είχε λάδι (ενν. το καντήλι του)*, διέφυγε από σοβαρότατο κίνδυνο: «τράκαρε μετωπικά με μια νταλικά, αλλά είχε λάδι ο κωλόφαρδος, γιατί τη γλίτωσε μόνο με μερικούς μώλωπες»·

- *η τέχνη θέλει μάστορα κι η φάβα θέλει λάδι*, βλ. λ. [τέχνη](#)·

- *κιούπι με λάδι*, βλ. λ. [κιούπι](#)·

- *με βγάζουν λάδι*, με αθώνουν ακόμη και όταν είμαι ένοχος: «λάδωσα ένα κάρο κόσμο για να με βγάλουν λάδι στη δίκη»·

- *μου βγάζουν το λάδι*, με καταβασανίζουν, με καταταλαιπωρούν, με πιέζουν υπερβολικά: «μου 'βγαλαν το λάδι μέχρι να μου ξοφλήσουν το λογαριασμό || μου βγάζουν το λάδι κάθε μέρα στη δουλειά»·

- *μου βγαίνει το λάδι*, κουράζομαι, ταλαιπωρούμαι, εξαντλούμε υπερβολικά: «κάθε μέρα μου βγαίνει το λάδι για να τα φέρω βόλτα». (Λαϊκό τραγούδι: *μαύρα μάτια, μέση αλφάδι μ' έκανες να τρελαθώ μάγκα, μου 'βγαλες το λάδι και μπορεί να σκοτωθώ*)·

- *να σε κάψω Γιάννη να σ' αλείψω λάδι να γιάνει*, βλ. λ. [Γιάννης](#)·

- *όσο χορταίνει η φάβα από λάδι τόσο κι η γκαστρωμένη από χάδι*, βλ. λ. [γκαστρωμένη](#)·

- *πιες λάδι κι έλα βράδυ*, βλ. συνηθέστ. *φάε λάδι κι έλα βράδυ*.
- *ρίχνω λάδι στη φωτιά*, με λόγια ή πράξεις αναζωπυρώνω, υποδαυλίζω άσχημη κατάσταση ή παλιά έχθρα: «όταν είναι αυτοί οι δυο στην παρέα, δε θέλω να μιλάς για την τάδε, που ήταν η αιτία του μαλώματός τους, γιατί ρίχνεις λάδι στη φωτιά». (Λαϊκό τραγούδι: *καίγομαι, καίγομαι, ρίξε κι άλλο λάδι στη φωτιά, καίγομαι, καίγομαι, ρίξε με σε θάλασσα πλατιά*).
- *σαν να κλέβω λάδι απ' την εκκλησία*, λέγεται ειρωνικά όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με κάποιον σε τυχερό παιχνίδι (ιδίως χαρτιά ή τάβλι) και είμαστε κατά πολύ ανώτεροι από αυτόν, ή, όταν αισθανόμαστε ηθική δέσμευση, ώστε να μην ξευτελίσουμε τόσο αποκάλυπτα κάποιον: «αν παίζω τάβλι μαζί σου, είναι σαν να κλέβω λάδι απ' την εκκλησία».
- *σε γάμο και ταξίδι μήτε λάδι μήτε ξίδι*, βλ. λ. [γάμος](#).
- *σώθηκε το λάδι του*, βρίσκεται στα πρόθυρα του θανάτου ή πέθανε: «σώθηκε το λάδι του και δεν πρόλαβε να δει αποκαταστημένα τα παιδιά του». Από την εικόνα του καντηλιού που σβήνει, όταν τελειώσει το λάδι του.
- *τέλειωσε το λάδι του*, βλ. συνηθέστ. *σώθηκε το λάδι του*.
- *τον βγάζω λάδι*, καταφέρνω να τον αθώσω, αν και είναι ένοχος: «δωροδόκησε τους δικαστές ο πατέρας του και τον έβγαλαν λάδι».
- *του βάζω λάδι*, τον βαφτίζω: «αφού του 'βαλε λάδι τρελός νονός, περίμενες προκοπή απ' αυτόν τον άνθρωπο!».
- *του βγάζω το λάδι*, τον καταβασανίζω, τον καταταλαιπωρώ, τον πιέζω υπερβολικά: «τον έχω στη δουλειά μου και κάθε μέρα του βγάζω το λάδι || αν δε του 'βγαζα το λάδι, δε θα μου έδινε πίσω αυτά που μου χρωστούσε».
- *τραβώ λάδι*, αντλώ από δοχείο ή από βαρέλι: «πήρε την τρόμπα και τράβηξε λάδι απ' το βαρέλι».
- *τσιγαρίζομαι στο λάδι*, βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι: «έπεσε έξω στη δουλειά του και τώρα τσιγαρίζεται στο λάδι».
- *τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι*, βλ. φρ. *τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, τρεις και το λαδόξιδο*. (Λαϊκό τραγούδι: *και τεπτέρι και μολύβι τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι παρ' εκτός απ' την αγάπη έχουμε και το χασάπη*).
- *τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, τρεις και το λαδόξιδο*, ειρωνική παρατήρηση για εσφαλμένους λογαριασμούς, ιδίως στην περίπτωση εσφαλμένης μοιρασιάς, που γίνεται από δόλο: «εμένα δεν μπορείς να με ξεγελάσεις, γιατί δε γίνεται τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, τρεις και το λαδόξιδο».
- *τρεις το λάδι, δυο το ξίδι, πέντε το λαδόξιδο* ή *τρεις το λάδι, τρεις το ξίδι, έξι το λαδόξιδο*, ειρωνική παρατήρηση σε άτομο που προσπαθεί να μας εξαπατήσει, ιδίως σε κάποιο λογαριασμό ή σε κάποια μοιρασιά, όταν είναι ολοφάνερο πώς πρέπει να γίνει ο λογαριασμός ή η μοιρασιά.
- *φάε λάδι κι έλα βράδυ*, το υπονοούμενο στη φρ. είναι η ερωτική πράξη, γιατί το λάδι θεωρείται ελιξίριο ή δυναμωτικό.
- *χάνει λάδια*, πάσχει διανοητικά: «μην τον παίρνεις στα σοβαρά τον άνθρωπο, γιατί χάνει λάδια». Από την εικόνα της μηχανής που, όταν χάνει λάδια, δουλεύει προβληματικά.
- *χοντρό λάδι*, παχύρρευστο λιπαντικό μηχανής: «χρησιμοποιώ για τη μηχανή τ' αυτοκινητήτου μου την τάδε μάρκα, που είναι χοντρό λάδι».
- *χύνω λάδι στη φωτιά*, βλ. συνηθέστ. *ρίχνω λάδι στη φωτιά*.